

12

KORRUPTSIOONI-KURITEOD²²

MARI-LIIS SÖÖT |

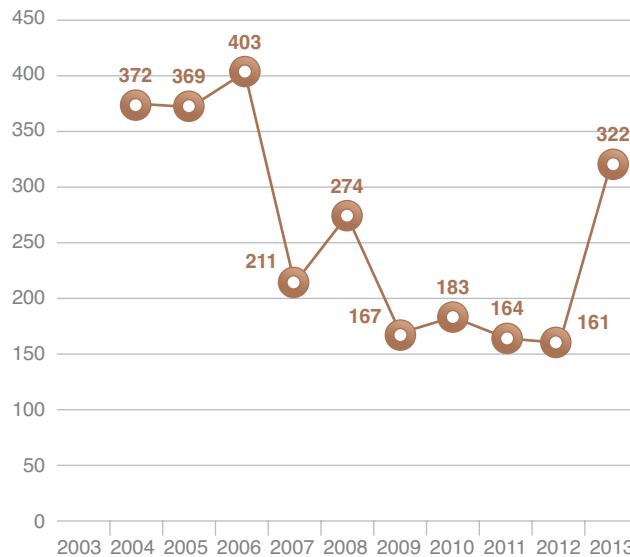
Korruptsioonikuritegude arv on võrreldes 2012. aastaga kasvanud kaks korda: 2013. aastal registreeriti 322 kuritegu.

Registreeritud korruptsioonikuritegude arv sõltub peamiselt kolmest tegurist: seadusemuudatused, õiguskaitsjate töö ja korduvus (ühe isiku samad kuriteod). Kui eelmine suurem muutus toimus 2007. aastal (muutus karistusseadustik), siis 2013. aastat iseloomustab suur korduvate kuritegude arv. Unikaalseid juhtumeid oli 113, seega ülejäänud 209 on ühel või teisel viisil seotud nende 113-ga.

Möödunud aastat ilmestab mahukas altkäemaksujuhtum, kus maanteeameti Haapsalu eksamineerija võimaldas vähemalt 33 isikul läbida teooriaeksami altkäemaksu eest. Skee-

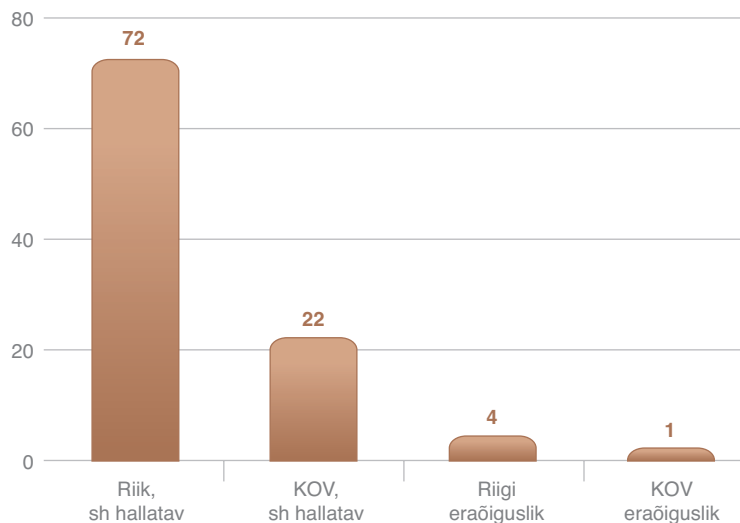
Joonis 47. Registreeritud korruptsioonikuritegude arv

Unikaalseid korruptsioonikuritegusid registreeriti kokku vaid 113, ülejäänud olid kas samade isikute korduvad teod või samade isikutega seotud teod. Näiteks ilma maanteeameti ja keskkonnainspeksiooni ametiisikute korduvate korruptsioonikuritegudeta oleks registreeritud 163 kuritegu.

²² Käesolevas peatükis on hõlmatud KarS-i §-d 201 lg 2 p 3; 209 lg 2 p 1¹, 291¹ kuni 300². Peatükk ei sisalda KarS-i § 217² kuritegusid (registreeriti üks avaliku sektori ametiisikuga seotud usalduse kuritarvitamise juhtum).

Joonis 48. Korruptsioonikuritegude esinemine riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustes

Korruptsiooni avastati riigi tasandil rohkem kui omavalitsustes.

miga oli seotud ka kuus vahendajat, kusjuures mõnel juhul üritasid vahendajad skeemitada sellega, et altkäemaksusumma ei laekunud otse vahendajale, vaid näiteks vahendaja tütrele, kes temale pangas ülekantud raha omakorda sularahas emale viis. Teine korduvuse mõttes suurem lugu toimus keskkonnainspeksioonis, kus inspektor jättis meelega vastu kontrollkohustuse täitmata ning jagas ka ametkondlikku infot. Ilma nende kahe skeemita oleks korruptsioonikuritegusid registreeritud märksa vähem: kokku 163 (maanteeameti vastava juhtumiga oli seotud 130 ja keskkonnainspeksiooniga 29 kuritegu).

Riigi tasandil registreeriti kokku 72 ja kohalikes omavalitsustes (KOV) 22 korruptsioonikuritegu, kusjuures arvestatud on vaid need juhtumid, kus oli kindlalt teada, et korruptsioonikuriteo pani toime vastavas asutuses töötav ametiisik. Samas on siia arvestatud ka korduvad kuriteod, nii näiteks mõjutavad taas statistikat 42 kuritegu, mis on seotud eelmainitud eksami-nerija ning keskkonnainspektoriga. Kui need korduvad kuriteod lahutada, jääb riigi tasandile 30 kuritegu.

Ka Eesti ja Euroopa Liidu elanikud tajuvad, et riigi tasandil on korruptsiooni rohkem. Eurobaromeetri uuringu järgi pidas 84% elanikest korruptsiooni levinuks riigi tasandil ja 78% omavalitsuste tasandil. Euroopa Liidus olid need näitajad 83% ja 81% (European Commission, 2012).

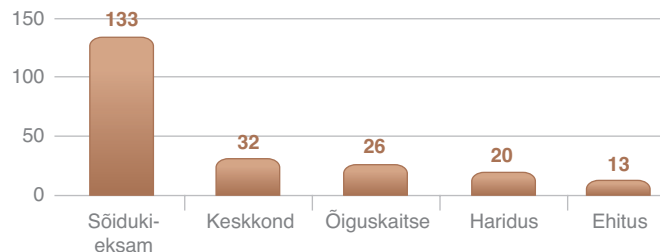
Sõidukieksamite korrupsioonijuhtumite taga on juba eespool kirjeldatud Haapsalu eksamineeri kuriteod, ülejäänud üksikud juhtumid olid teistes piirkondades. Keskkonna valdkonda mõjutab samuti eespool mainitud keskkonnainspektori juhtum, lisaks veel kolm juhtumit (pistis, omastamine, riigihangetega seotud juhtum). Õiguskaitse valdkonna põhihulga moodustavad altkäemaksujuhtumid ja hariduses koolide majandamisega seotud kuriteod (kirjeldatud allpool). Kuigi tervishoid oma viie juhtumiga teistest valdkondadest kuigivõrd ei eristu, siis tervishoiu korrupsiooni puhul olid 2013. aastal iseloomulikuks mõne arstiga seotud juhtumid, kus pistise vastu väljastati tõendeid (nt töövõimetust kinnitavaid).

Kui arvestada vaid neid juhtumeid, kus asutuse ametiisik oli üks korrupsiooni pool, siis olid ametitest suurima korrupsioonikuritegude arvuga maanteeamet (38), koolid (20), keskkonnainspekteerimine (10), politsei- ja piirivalveamet (10) ning omavalitsused (8). Kuna nii maanteeameti kui keskkonnainspekteerimise puhul oli korduvate juhtumite arv väga suur, siis tasub vaadata unikaalseid juhtumeid. Selles juhul on kõige korrumppeerunud ametikohad koolid (5), ent maanteeamet taandub kolmele ja keskkonnainspekteerimine ühele unikaalsele juhtumile.

Sarnast tendentsi nagu 2013. aastal koolide puhul võis täheldada juba 2012. aastal,

Joonis 49. Korrupsiooniõhtlikud valdkonnad

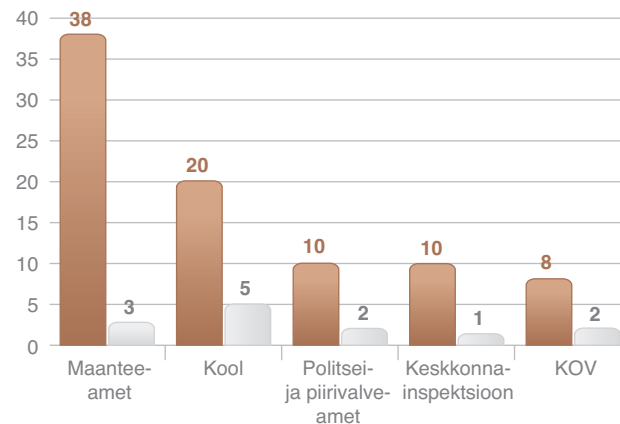
Kõige suurema korrupsiooniriskiga valdkonnad Eestis on sõidukieksamid, keskkond, õiguskaitse, haridus ja ehitus.

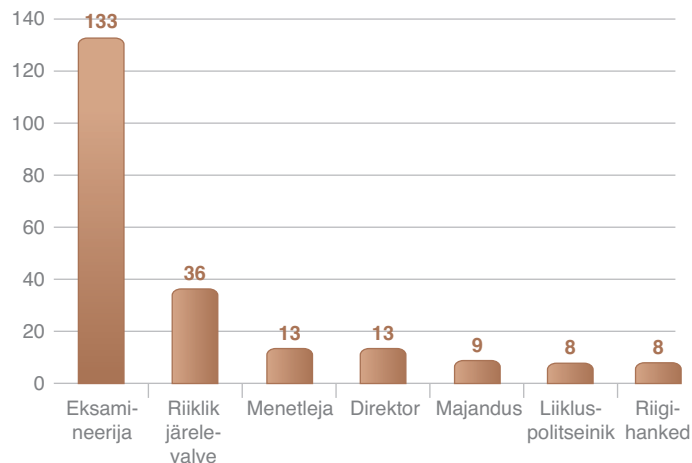
Joonis 50. Korrupsioonikuriteod organisatsioonides

Kõige enam unikaalseid korrupsioonikuritegusid – 5 – registreeriti koolides. Näiteks tehti kooli raha eest oma kodus remonti või käidi reisil.

■ Kõik juhtumid
■ Unikaalseid juhtumeid

Joonis 51. Korruptsiooniohtlikumad ametikohad

Kõige korruptsiooniohtlikumad ametikohad on sõiduki eksamineerija, riikliku järelevalve teostaja, (kooli)direktori, süüteo menetleja, (kooli) majandusajade eest vastutaja omad.

kui haridusasutuste korruptsioonijuhtumeid registreeriti kõige enam. Tüüpiline oli nii nüüd kui siis omastamine, kus koolijuht vmt lasi kooli raha eest remontida oma kodu, ostis remondiks vajalikke asju või sporditarbeid või käis välismaal puhkamas. Ametiisikute omastamiste kuritegude suurem osa toimubki haridussektoris.

Samuti eristuvad suure riskiga riigihangete ja lepingutega tegeleva ametiisiku ja liikluspolitseiniku ametikoht. Seejuures ei pruugi lepingute menetlemine olla isiku põhitöö, piisab ka muude kohustuste raames selle valdkonnaga tegelemisest. Riikliku järelevalve all on eelkõige peetud silmas ametite inspektoreid, kes kooskõlastavad ettevõtetes tuleohutus- vm nõudeid, aga ka projektide (nt ehitusprojektide) üle järelevalvet tegevaid isikuid. Ametikohtade loetelu ei tähenda, et nendel kohtadel töötavad teistest ebaetiisemad ametnikud, vaid ametikoha pakutavad korruptsioonivõimalused on keskmisest suuremad. Näiteks altkäemaksu pakuti mitmel juhul liikluspolitseinikele, kes aga ei võtnud seda vastu.

Huvitav on seegi, et kui maanteeameti eksamineerija kõrvale jätta, siis korruptsioon toimub valdavalt tippjuhtide tasandil. Tippjuhtidega seoses registreeriti 35 kuritegu, keskastmejuhtidega 8 ja nõ tavaliste ametiisikutega 28 juhtumit (viimasele lisandub eksamineerija 133 juhtumit).